

Motion till riksdagen 2021/22:3778

av **Johan Forssell m.fl. (M)**

Bättre stöd till brottsoffer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fördubblad kränkningsersättning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillsätta en utredning rörande effektivare hantering av ersättning till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjd avgift till Brottsofferfonden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell handlingsplan för att öka likvärdigheten i stödet till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en noggrannare återkoppling till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en total översyn av stöd till brottsoffer samt att inrätta en koordinerande funktion för skydd och stöd till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast återkomma med en nationell plan för barnhusens verksamhet samt åtgärda bristerna i utvärderingen av barnhusen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny samarbetsmodell vid våldshändelser i familjer med barn, med inspiration från Islandsprojektet, och att detta arbete påbörjas under 2022, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolor bör ha tydliga handlingsplaner för ökad kunskap och stöd till barn gällande brott och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över socialtjänstlagen för att öka barns rätt i skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rätten till målsägandebiträde i hovrätt och Högsta domstolen och att omedelbart genomföra en utvärdering gällande rätten till målsägandebiträden och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk registerkontroll och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över nödvärnsrätten i syfte att stärka den och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjda straff för vållande till annans död och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under 2022 tillsätta en utvärdering av reglerna för förundersökningsbegränsning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffet för barnfridsbrott bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den särskilda företrädarens ansvar för att medverka vid hämtning av barn till förhör bör förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om ombud för barn och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppföljning och utvärdering bör bli en naturlig del i det brottsförebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärda bristerna i Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till målsägandebiträde även när den misstänkte är under 15 år och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Brottsofferperspektivet behöver stärkas i svenskt rättsväsende. Den som har utsatts för brott ska alltid kunna räkna med ett starkt stöd från samhället. Bakom varje polisanmälan finns, typiskt sett, någon som har utsatts för våld eller hot eller en kränkning av något slag. Någon kan ha drabbats av fysiska såväl som psykiska skador som tar tid att bearbeta och återhämta sig från. Andra lider av såväl praktiska som ekonomiska problem. Det är många som drabbas av ett brott: dels den som utsätts, dels anhöriga och vänner till offret. Detsamma gäller gärningsmännens familjer som hamnar i en utsatt situation. Ibland finns även barn med i bilden.

I de fall brott inte kan förebyggas måste samhällets resurser rikta in sig på att minska brottets skadeverkningar och att hjälpa de brottsdrabbade. Ekonomisk ersättning är en viktig del i detta arbete.

Fördubbla kränkingsersättningen

Kränkingsersättning ersätter skador som uppstått till följd av brottsliga angrepp mot någon annans person, frihet eller frid. Det kan handla om brott som våldtäkt, misshandel och olaga hot med mera.

Det är en typ av skadestånd som oftast utgår till brottsoffer. Kränkingsersättningen har hittills bestämts genom schablonbelopp som baseras på rådande etiska och sociala värderingar. Så bör det även vara fortsättningsvis. Nivåerna på ersättningen har dock inte höjts på 20 år och det finns därför anledning att höja dessa avsevärt. Moderaterna vill se en fördubbling av nivån på den kränkingsersättning som brottsoffer kan få rätt till. Denna förändring skulle på ett tydligare sätt markera att brottsoffret utsatts för ett intrång på rätten till sin person och sin integritet. Den höjda ersättningen ska bekostas av de som begår brott.

I dag får en anhörig till en mördad person en schablonersättning på 50 000 kronor, men med vårt förslag skulle den anhöriga alltså erhålla det dubbla. Denna förändring skulle på ett tydligare sätt markera mot det integritetsintrång och den skada brottsoffret och dess anhöriga utsatts för och därmed stärka brottsofferperspektivet. Riksdagen har tillkännagivit detta till regeringen.

Utredningen ”Ersättning till brottsoffer” har i juli 2021 presenterat förslag på höjda skadestånd till brottsoffer. I stort ligger förslagen i linje med det som Moderaterna arbetat för i flera år, dvs fördubblade skadeståndsnivåer. Regeringen behöver påskynda arbetet så att höjningarna genomförs snarast.

Effektivare hantering av ersättning till brottsoffer

Med dagens system ska den person som begått brott kompensera brottsoffret för den skada han eller hon har orsakat. I andra hand kan brottsoffret få ersättning från sitt försäkringsbolag. I sista hand kan brottsoffret ha rätt till statlig ersättning, så kallad brottsskadeersättning, från Brottsoffermyndigheten.

Det är viktigt att det är tydligt vem som bär ansvaret för ett brott. Skadeståndsskyldigheten är en del av den konsekvens som åläggs den som dömts för brott. Samtidigt vore det naturligtvis allra enklast för det enskilda brottsoffret om man kunde få ersättning av staten direkt efter brottet eller att brottsskadeersättningen betalades direkt efter att domen vunnit laga kraft. Få anser det vara rimligt att brottsoffret själv ska behöva kontakta den skadeståndsskyldige för att få sin ersättning. Mot denna bakgrund finns anledning att utreda en ordning där ett av domstolen fastställt ersättningsbelopp utbetalas direkt av Brottsoffermyndigheten, utan att brottsoffret själv måste agera gentemot en gärningsman. Det skulle underlätta utbetalningen av den ersättning ett brottsoffer får rätt till och därmed minska brottsoffrets lidande. Därefter ska Brottsoffermyndigheten kräva tillbaka ersättningen från den skadeståndsskyldige.

2020 tillsatte regeringen utredningen ”Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer”. Utredningen redovisades i juli 2021. Utredningen tog ställning till i vilken utsträckning nivåerna bör höjas och i vilken utsträckning polis och andra särskilt utsatta yrkesgruppers rätt till kränkingsersättning bör utvidgas. Därtill ingick att utredningen skulle se över hur efterlevande anhörigas rätt till ideellt skadestånd kan stärkas samt hur reglerna om förbud mot utmätning av skadestånd med anledning av ett frihetsberövande bör ändras för att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer.

Slutligen skulle utredningen föreslå författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga eller lämpliga.

Ovanstående presenterades i utredningen, men i utredningsdirektiven ingick inte frågan om effektivare hantering av ersättning till brottsoffer. En utredning bör tillsättas om detta senast 2022.

Höj avgiften till Brottsofferfonden

Brottsofferfonden har fortsatt stor betydelse för ideella organisationers stöd till brottsoffer och vittnen samt för att finansiera brottsofferforskning. Antalet ansökningar om bidrag har ökat och det kan bland annat bero på att Brottsofferfondens informationsinsatser om fonden fått genomslag.

Den som döms för brott där fängelse ingår i straffskalan är skyldig att betala en särskild avgift till Brottsofferfonden. Den höjdes senast 2015 till 800 kr. Samtidigt höjdes avgiften för den som verkställer ett fängelsestraff med fotboja till 80 kr per dag. Det är många år sedan avgifterna höjdes. Avgifterna bör höjas.

Öka likvärdigheten i stödet till brottsoffer över hela landet

Brottsofferjourenas förutsättningar att hjälpa brottsutsatta är olika i olika delar av landet. Eftersom en stor del av arbetet utförs på ideell basis är de beroende av ekonomiskt stöd från kommunerna. Ett professionellt bemötande av alla brottsoffer är viktigt, oavsett var man bor. Moderaterna vill därför verka för att likvärdigheten i stödet till brottsoffer ska förbättras över hela landet och därför bör en nationell handlingsplan tas fram för detta.

Noggrannare återkoppling till brottsoffer

Den som utsatts för ett brott ska få den information som behövs med anledning av brottet samt om vilket stöd som finns tillgängligt. Polisen har redan i dag en viss skyldighet att bistå med information, men vi ser ett behov av att ytterligare förbättra informationen och ge tydligare återkoppling om utredningen. Om en förundersökning läggs ner ska polisen tydligt redogöra för vilka åtgärder som vidtagits och motiven till att ärendet läggs ner. Moderaterna anser att större fokus ska riktas mot brottsoffren och ta hänsyn till det lidande de tvingats utstå, i stället för att som i dag primärt ta sin utgångspunkt i gärningsmannens perspektiv. Därför vill vi stärka brottsofferperspektivet i svenskt rättsväsende.

Total översyn av stödet till brottsoffer samt en koordinerande funktion

Ett problem är att det inte finns någon instans som har ett samlat ansvar för vittnens och brottsoffers trygghet. Inom var och en av Sveriges sju polisregioner finns en särskild brottsoffer- och personsäkerhetsenhet, men därutöver har varje kommuns socialtjänst ansvar för personer som behöver skyddat boende inom kommunen. Detta uppdelade ansvar, på i praktiken hundratals olika händer, riskerar att få till följd att personer faller genom maskorna i nätet. Forskning vid Örebro universitet visar att det finns ett tydligt

behov av en enda kanal för att få stöd, i stället för att slussas runt i systemet mellan olika instanser. Därför vill vi inrätta en nationell enhet inom polisen som ska ha ett samlat ansvar för vittnesskyddsverksamheten i hela landet. Enheten ska vara ansvarig för samordning av polisens och socialtjänstens insatser och fungera som kontaktpunkt för den som utsatts för brott eller bevittnat ett brott och som behöver stöd. Den nationella enheten ska även fungera som ett kompetenscentrum för frågor om vittnesskydd och brottsoffers trygghet.

Ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet samt åtgärda bristerna i utvärderingen

I Sverige utsätts barn för olika former av våld varje dag. Det kan handla om fysiskt våld, psykiskt våld, försummelse, upplevt våld mellan vuxna i familjen m.m. Våldet sker i hemmet, i skolan och i övriga samhället. Barn som utsätts för våld påverkas negativt på olika sätt, både i barndomen och senare i vuxenlivet. Ofta handlar det om misslyckad skolgång, psykisk ohälsa, missbruk, arbetslöshet, kriminalitet med mera. Det är mycket viktigt att samhället gör allt i sin makt för att bekämpa detta våld. Tyvärr finns det stora brister i detta, vilket resulterar i att barn inte alltid får det stöd de har rätt till.

På barnahusen utreds brott mot barn. Där samverkar polisen, socialtjänsten, Åklagarmyndigheten och hälso- och sjukvården. Det är mycket viktigt att verksamheterna på barnahusen fungerar optimalt och likvärdigt över hela landet. Det behövs stora och breda insatser för att förebygga, utreda och följa upp våld mot barn. Idag saknas en samlad nationell strategi och handlingsplan för att bekämpa våld mot barn.

2020 och 2021 tillkännagav riksdagen att regeringen ska ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet för att förbättra likvärdigheten och tillgången för alla barn oavsett var i landet man bor. Regeringen bör skyndsamt presentera den nationella planen som ska innehålla förebyggande åtgärder samt åtgärder när ett barn blivit utsatt. Planen ska tydliggöra vilket ansvar alla aktörer har, och när det finns brister ska förbättringar föreslås.

2019 fick regeringen slutredovisningen av uppdraget gällande utvärdering av barnahusverksamheterna i Sverige. Utvärderingen har gjorts av Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn vid Linköpings universitet. I utvärderingen framkommer att många barnahus fungerar bra men att det finns regionala skillnader. Detta medför risker att barn som utsatts för brott inte får ett likvärdigt bemötande, stöd och skydd, något som i framtiden kan komma att innebära stora svårigheter för det utsatta barnet. Bristerna i verksamheterna gäller bland annat otydligheter i de nationella riktlinjerna, sekretess samt särskilda företrädares kompetens och roll. Verksamheterna i barnahusen är otroligt viktiga och det är därför viktigt att bristerna som slutredovisningen pekade på åtgärdas skyndsamt.

Ny samarbetsmodell vid våldshändelser i familjer

2017–2019 genomfördes Islandsprojektet i Göteborg under ledning av Västra Götalandsregionens kompetenscentrum. Det är en samarbetsmodell när det gäller akuta våldshändelser i familjer med barn. Polis, åklagare, socialtjänst samt hälso- och sjukvården samarbetar. När polisen får larm till ett lägenhetsbråk där det finns barn,

tillkallar de socialtjänsten/jouren till platsen. Polisen lämnar inte platsen innan socialtjänsten anlant. Polisen och socialtjänsten samarbetar på platsen och ofta fördelas arbetet med att socialtjänsten tar hand om barnen och polisen de vuxna.

Till följd av de stora framgångar som arbetsmodellen lett till bör Islandsprojektet utvecklas och spridas vidare nationellt. 2021 tillkännagav riksdagen detta till regeringen. Arbetet med att vidareutveckla projektet bör därmed påbörjas som senast under 2022 på nationell nivå.

Ökad kunskap och stöd till barn

Många barn utsätts för olika typer av sexualbrott. Det är viktigt att förebygga dessa brott genom att barn ska få ökad kunskap om dessa brott och hur förövare går till väga. Det är väldigt viktigt att barn får kunskap dels om hur förövare agerar mot barn på internet, men även i verkliga livet, dels om hur de ska gå tillväga för att få vård och stöd om de blivit utsatta. Alla skolor bör ha tydliga handlingsplaner gällande detta samt återkommande information till eleverna.

Öka barns rätt i skyddat boende

Bris och Sveriges Stadsmissioners rapport ”Min tur att berätta” gäller barn som bott på skyddade boenden efter att de upplevt våld i hemmet.

Barnen berättar om våld och hot, en ständig rädsla för slag och hot, om försök att skydda mamman och syskonen, om att ständigt vara beredda att fly hemmet, om själva flykten, om att inte kunna gå kvar i sin skola och träffa sina vänner. Skyddade boenden är idag inte reglerade i socialtjänstlagen som en insats till barn, vilket får till följd att deras situation osynliggörs och inte följs upp på ett kvalitativt sätt, enligt rapporten. Barnen på skyddade boenden måste få sina egna rättigheter skyddade och detta behöver ses över i socialtjänstlagen.

Utvärdering gällande rätten till målsägandebiträden

Den 1 juli 2018 ändrades reglerna för målsägandebiträden så att uppdraget som biträde automatiskt upphör efter rättegången i tingsrätten. Endast om det finns särskilda skäl till det får målsäganden behålla biträdet i hovrätten och i Högsta domstolen, om målet överklagas dit. Syftet med reformen var att minska statens kostnader. Kostnaderna för alla olika typer av domstolsbiträden hade dessförinnan ökat mycket kraftigt under en rad år.

Dessutom hade behovet av målsägandebiträdet i högre domstolar minskat efter en reform av rättegångsreglerna. Sedan mer än tio år tillbaka är huvudregeln att det inte hålls några nya förhör med målsäganden i hovrätten eller Högsta domstolen, utan i stället spelar man upp inspelningar av förhöret från tingsrätten.

Moderaterna var för reformen när den infördes 2018, och vi anser fortfarande att skälen bakom reformen i huvudsak var goda. Men det har framkommit att de nya reglerna i vissa fall får tveksamma konsekvenser, t.ex. att det förekommer fall när brottsoffer i grova sexualmål blir utan biträde när tingsrättens dom överklagas till hovrätt och vidare till Högsta domstolen.

Avsikten med reformen var aldrig att våldtäktsoffer skulle vara utan hjälp i domstol. Brottsoffer måste få det stöd de förtjänar i hela processen. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av den ökade brottsutsattheten och otryggheten.

Alla som utsatts för ett sexualbrott och brott i nära relationer ska få möjlighet att få ett målsägandebiträde tidigare under processen, och rätten till målsägandebiträde även i hovrätten och Högsta domstolen bör stärkas i denna typ av brottmål.

Detta tillkännagav riksdagen till regeringen 2021. Arbetet bör påbörjas omedelbart.

Gör registerkontroller obligatoriska

I många yrken ingår kontinuerlig kontakt med barn. Tyvärr finns flera fall där förövare, såsom pedofiler, sökt sig till dessa yrken. Ett barn som utsätts för övergrepp får ofta både fysiska och psykiska skador som påverkar livet för lång tid framöver. Barn måste därför i största möjliga mån skyddas mot den här typen av övergrepp och det är av yttersta vikt att samhället gör allt som går för att dessa personer inte ska kunna få anställning inom yrken med barn. Därför bör det bli obligatoriskt att göra kontroller i brottsregister i samband med dessa anställningsintervjuer.

Stärk nödvärnsrätten

På pappret framstår den svenska nödvärnsrätten i 24 kap. 1 § brottsbalken som synnerligen generös; man får använda "icke uppenbart oförsvarligt" våld. Det är en formulering som ordagrant motsvarar liknande bestämmelser i andra rättsordningar. I praktiken tolkas detta dock förhållandevis strängt mot den nödvärnsberättigade. Det rättspolitiska syftet med detta har varit att minska våldsutövandet i samhället.

Det innebär bl.a. att även den som utsätts för ett potentiellt dödligt angrepp i dag har en principiell skyldighet att fly snarare än att sätta sig till motvärn, om alternativet är att riskera att utsätta angriparen för livsfara. Detta gäller trots att det ofta kan vara förenat med stora risker att försöka fly. Det kan vara ett mycket mindre riskabelt alternativ att stanna kvar och försvara sig om man t.ex. har tillgång till ett vapen.

I dagens situation med stor utsatthet för våldsbrott och brottsutsatthet överhuvudtaget, och där landsbygden i stora delar saknar polisiär närvaro, riskerar en alltför svag nödvärnsrätt att uppfattas som ett svek från samhället. Nödvärnsrätten bör stärkas genom ändringar i 24 kap. 1 § brottsbalken, till exempel ett nytt stycke om vad som ska beaktas vid försvarlighetsbedömningen, med ytterligare instruktioner och exemplifieringar i förarbetena.

Nödvärnsrätten bör utformas så att den är "situationsanpassad". Den stränga nödvärnsrätten bärs bl.a. upp av intresset att man inte vill öppna för straffria uppgörelser mellan kriminella. Men bestämmelsens tillämpning bör ta hänsyn till varför och i vilken kontext den nödvärnsberättigade blivit angripen. Den som provocerat eller annars helt utan egen förskyllan blir angripen har ett mer långtgående anspråk på nödvärnsrätt än den som på något sätt har skuld till den uppkomna situationen, t.ex. genom att själv ha uppträtt brottsligt.

I nödvärnssituationer som på något sätt framprovocerats av den angripne eller på något annat sätt orsakats av honom eller har samband med hans klandervärda beteende bör nödvärnsrätten inte vara mer långtgående än i dag. I situationer där någon angrips helt provocerat eller utan förskyllan bör däremot nödvärnsrätten vara väsentligt mer

generös mot den angripne. I princip ska lagen inte kräva av den som utsätts för ett oprovocerat allvarligt angrepp att han ska behöva ta allvarliga fysiska risker för att avvärja ett angrepp.

Dessutom har reglerna om nödvärn inte ändrats på många år. Det finns skäl att se över och stärka nödvärnsrätten.

Vållande till annans död

Att uppsåtligt beröva någon annan livet är ett av de allvarligaste brotten i svensk straffrätt. Riksdagen fattade under hösten 2019 beslut om skärpta straff för mord där inriktningen är att en majoritet av morden ska föranleda lagens strängaste straff om livstids fängelse. Den som däremot av oaktsamhet orsakar någon annans död, döms idag för vållande till annans död till fängelse i högst två år. Ringa brott leder istället till böter och grovt brott till fängelse i lägst ett och högst sex år. Minimistraffet för grovt vållande till annans död höjdes 2010 från sex månader till ett års fängelse. Straffen har inte skärpts sedan dess. Det finns en betydande diskrepans mellan straffen för uppsåtligt och oaktsamt orsakande av någon annans död, som är problematisk. Denna är delvis motiverad, men det går inte att komma ifrån att vållande till annans död är ett mycket allvarligt brott. Vissa fall av vållande till annans död, exempelvis dödsolyckor orsakade av berusade bilförare, är extra allvarliga och bör därför få särskilt kännbara straff.

Allvarliga våldsbrott måste mot bakgrund av samhällsutvecklingen idag ses som betydligt allvarligare än tidigare, vilket innebär att straffen för vållande till annans död på nytt bör ses över. Inriktningen bör vara att minimistraffet för brott av normalgraden höjs till sex månaders fängelse och att minimistraffet för grovt brott höjs till två års fängelse. Även maxstraffen bör skärpas på motsvarande sätt. Det bör även övervägas om den särskilda straffskalan för ringa brott bör utgå.

Utvärdera reglerna för förundersökningsbegränsning

En stor andel av alla brottsutredningar idag läggs ned i förtid. De möjligheter som i dag finns att inte inleda eller att på förhand avsluta en brottsutredning ska användas på ett rimligt sätt. Samhällets reaktion på gärningsmannen, brottsoffret och övriga medborgare uteblir. Det ska aldrig löna sig att begå brott, utan brott ska få tydliga konsekvenser och hederliga människor ska få upprättelse.

Vi vill därför begränsa möjligheterna till direktavskrivning, förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse. Detta gäller framför allt i de fall där det finns ett särskilt intresse av upprättelse för brottsoffret. Här finns extra starka skäl för att brottet bör utredas, lagföras och – om bevisningen håller – leda till att ett straff döms ut.

Det är viktigt att öka polisens förmåga och vilja att utreda och klara upp även mängdbrottslighet eller vardagskriminalitet, det vill säga vanligt förekommande brott. Av så kallade processtekniska skäl ges i dag möjlighet till förundersökningsbegränsning, vilket i praktiken innebär nedlagda brottsutredningar. Det har på många håll uppfattats som en skyldighet att förundersökningsbegränsa snarare än en möjlighet. Det är viktigt att följa upp det regelverk och dess tillämpning som leder till att brottsutredningar läggs ner i onödan, och därför anser Moderaterna att regelverket för förundersökningsbegränsningar ska utvärderas i syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig reglering. 2021 tillkännagav riksdagen detta till regeringen. Arbetet bör påbörjas senast 2022.

Skärpt straff för barnfridsbrott

Regeringen föreslog att straffskalan för brottet barnfridsbrott ska vara densamma som straffskalan för grov kvinnofridskränkning, det vill säga fängelse i nio månader till sex år.

Vi delar i och för sig regeringens utgångspunkt att straffskalan för brottet barnfridsbrott bör harmoniera med straffskalan för grov kvinnofridskränkning. Vi har emellertid tidigare föreslagit att straffet för grov kvinnofridskränkning ska skärpas, för att bättre fånga upp allvaret i denna typ av systematiska kränkningar i nära relationer, så att minimistraffet höjs till ett års fängelse och maximistraffet höjs till tio år. Straffskalan för barnfridsbrott bör höjas i motsvarande mån.

Förtydliga ansvaret för hämtning av barn till förhör

I den utredning som ligger till grund för regeringens proposition (SOU 2019:32 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord) föreslås att reglerna om den särskilde företrädarens uppdrag ska tillföras en formulering om vad uppdraget omfattar, bland annat att hämta barnet till förhör.

Regeringen har valt att inte föreslå något sådant förtydligande i lagtexten, bl.a. mot bakgrund av att den särskilda företrädaren inte förfogar över några tvångsmedel för att hämta barnet till förhör.

Vi anser inte att regeringens anförda skäl i denna del är övertygande. Det finns, vilket utredningen också konstaterar, ett behov av att förtydliga vilka praktiska moment som uppdraget normalt sett omfattar. Utredare vid polisen har delgett erfarenheten att vissa särskilda företrädare vägrade att medverka vid hämtning. Vi anser att det bör förtydligas direkt i lagtexten att det är den särskilda företrädaren som ska ha det praktiska ansvaret för hämtningen.

Det framstår varken som principiellt eller lagtekniskt betänkligt att ge någon ett åliggande i lag som inte är förenat med tvångsbefogenheter mot andra. Det avgörande för om den särskilda företrädaren ska anses ha utfört sitt uppdrag tillfredsställande blir i så fall om denne vidtagit de åtgärder som varit möjligt eller som annars kan krävas.

Utred införande av en ny form av ombud för barn

I den utredning som ligger till grund för regeringens proposition (SOU 2019:32 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord) föreslås att frågan om att införa en ny form av ombud för barn ska utredas särskilt. Vi delar utredningens uppfattning att det finns en lucka vad gäller tillvaratagande av barns rättigheter i vissa situationer där varken t.ex. en särskild företrädare för barn eller kommunens socialtjänst kan agera.

Ett sådant särskilt ombud för barn kan ges befogenheter att träda in i vårdnadshavarnas ställe när dessa av olika skäl saknar förmåga att uppfylla sina plikter som barnets ställföreträdare. Det gäller sådant som exempelvis ansökan om bistånd för stödinsatser samt vård för traumabehandling i anslutning till en brottmålsprocess.

En utredning bör tillsättas om huruvida en ny form av ombud skall införas eller om den särskilda företrädarens uppdrag skall utökas för att fylla denna lucka.

Tillsätt en utredning som ska komma med förslag om hur uppföljning och utvärdering ska bli en naturlig del i det brottsförebyggande arbetet

Brottsförebyggande rådet har presenterat rapporten ”Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2021”. I rapporten konstateras att det brottsförebyggande arbetets effekter på brottsligheten behöver utvärderas. Det är Brås bedömning att det brottsförebyggande arbetet hittills inte bedrivits kunskapsbaserat i tillräckligt stor utsträckning. Brå konstaterar att utvärderingar och uppföljningar i alltför hög grad saknas på nationell, regional och lokal nivå och att de när de finns, alltför sällan undersöker hur brottsligheten påverkats. Fler aktörer behöver finna former för att systematiskt följa upp sitt arbete. Styrningen behöver stärkas så att uppföljning och utvärdering blir en naturlig del i det brottsförebyggande arbetet.

För att utvärdering och uppföljning bättre ska kunna integreras i brottsförebyggande arbete, är det viktigt att den nationella nivån i högre utsträckning genomför effektutvärderingar av insatser på alla nivåer (nationell, regional och lokal).

En utredning bör tillsättas för att komma med förslag om hur utvärdering och uppföljning bättre ska integreras i det brottsförebyggande arbetet.

Åtgärda bristerna i Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta

I Riksrevisionens rapport 2021 ”Effektiviteten i Polismyndighetens arbete med information till brottsutsatta” framkommer flera brister som gör att arbetet inte är så effektivt som det skulle kunna vara. Effektivitetsbristerna handlar till stor del om att Polismyndigheten har gett olika kategorier av medarbetare viktiga informationsuppgifter som inte är anpassade till de som ska utföra dem och som inte matchas av bra stöd. Bristerna kan leda till att brottsutsatta inte får den information som de har rätt till och därigenom påverka deras vilja och möjlighet att medverka i rättsprocessen.

Varje år ska Polismyndigheten informera omkring en miljon brottsutsatta privatpersoner om deras rättigheter, vilket stöd de kan få och hur deras ärende fortskrider. Granskningen visar att Polismyndigheten inte har utvärderat viktiga aspekter av hur myndigheten informerar brottsutsatta och att den interna styrningen och stödet behöver utvecklas på fler sätt. Riksrevisionen lämnar flera rekommendationer i sin rapport, bland annat att regelbundet följa upp och utvärdera i vilken utsträckning och hur medarbetare informerat brottsutsatta, införa rutiner med tydlig ansvarsfördelning m.m. Polismyndigheten bör få i uppdrag att åtgärda samtliga brister som tas upp i Riksrevisionens rapport.

Rätt till målsägandebiträde även när den misstänkte är under 15 år

Om en misstänkt är under 15 år har denne rätt till försvarare, men brottsoffret har ingen rätt till målsägandebiträde. Detta är orimligt. Ett brottsoffer ska ha rätt till målsägandebiträde oavsett hur gammal den misstänkte är. Därför ska denna rätt införas snarast.

Ellen Juntti (M)

Mikael Damsgaard (M)

Sten Bergheden (M)